STUDIILE ROMÎNEȘTI ÎN ȚĂRILE SCANDINAVE

DE

H. SOERENSEN

Universitatea din Copenhaga, Danemarca

Dacă mi-aș propune să prezint aici un tablou complet al relațiilor romîno-scandinave pe toate planurile — istoric, literar, filologic — ar trebui să abuzez de răbdarea dvs. Căci, oricît ar părea de surprinzător, țările noastre așezate la „ultima Thule" și la porțile Orientului, s-au căutat în decursul secolelor, deseori s-au întîlnit, ba chiar s-au înțeles și s-au stimat reciproc.

Nu voi pomeni de vremea imemorabilă cînd varegii brăzdau istmul ponto-baltic în drum spre Bizanț. La întoarcere răpeau imagini și frînturi de balade din aceste părți pentru a le duce pînă în Islanda ori a le transmite bătrînului nostru cronicar Saxo Grammaticus. Tot ei, desigur, confundau într-un chip simbolic numele *Daciei* cu al *Daniei* și îl lansau din nou în Occident în Sorbona medievală. Nu mă voi opri nici la escapada lui Carol Șvedul (cum îi ziceți dvs. împreună cu Neculce) din Bugeac, nici la isprăvile sale edilitare din București. (Regret sincer că nu am putut vedea Turnul Colței. Kr. Nyrop a avut mai mult noroc cînd a vizitat capitala Romîniei acum 80 de ani). Voi trece repede și peste pribegirea spătarului Milescu la Stockholm; prietenia sa cu Sparwendeldt a avut ca urmare îmbogățirea bibliotecii din Uppsala cu primele cărți romînești. Cu regret trebuie să omit și călătoria făcută în secolul trecut de Hans Christian Andersen la Constanța. Las unor cercetători de literatură comparată problema „elementelor septentrionale" în poezia lui Eminescu. (Dl. George Călinescu a scris lucruri esențiale despre „borealismul" poetului, dar mai sînt atîtea precizări, ba chiar descoperiri, de făcut).

După aceste restricții, care constituie tot atîtea „prefețe" la studii pe care încă le așteptăm și le dorim, mă voi opri la un domeniu care îmi este mai apropiat — cel filologic. Acesta este terenul pe care savanții scandinavi s-au manifestat constant și masiv. Și pentru că ne trebuie o dată de plecare am plăcerea de a vă propune una foarte timpurie: 1780. În vreme ce la Viena apăreau *Elementa linguae daco-romanae*, la Copenhaga, un diplomat erudit multilateral compunea un *Vocabularium Valachicum*. Rămas inedit, în păstrarea bibliotecii regale, reperat de Gr. Ureche și de B. P. Hasdeu, el va fi publicat de unul din colaboratorii noștri de la Universitate. După

această dată, etapele intermediare privind cunoașterea Țărilor Romîne în Scandinavia ne lipsesc (sau mai bine zis: ele n-au fost încă puse în lumină). Oricum, marele nostru erudit Rasmus Rasck avea cunoștințe de limba romînă, pe care o menționează printre limbile romanice. Cît despre Kr. Nyrop, el ia contact cu Bucureștii în mod direct, la sfîrșitul secolului trecut. Poate puțini dintre dvs. știu că în cartea lui Nyrop ce conține impresiile sale de călătorie (*Romanske mosaiker* — *Mozaicuri romanice*), publicată la întoarcerea în patrie, ilustrul romanist dă cele dintîi traduceri în daneză din literatura romînă: *Miorița*, *Meșterul Manole*, cimilituri, bocete, strigături.

În zorii acestui secol Romînia nu mai este în nordul Europei o țară exotică, cunoscută doar vreunui călător ocazional (ca acel Gio Andrea Scoccardi — danez italienizat, protomedic al lui Vasile Lupu). Kr. Sandfeld publică în 1900 teza sa de doctorat: *Rumaenske studier (Studii romînești)*. Ideile de bază ale acestei lucrări îl vor urmări în decursul întregii sale cariere. Ele se vor dezvolta armonios pe două planuri — istoric, în *Linguistique balkanique* și descriptiv, în *Syntaxe Roumaine*. Nu pot să trec sub tăcere o întîlnire care a fost poate hotărîtoare în viața lui Kr. Sandfeld: seminarul de la Leipzig al lui G. Weigand. Este sigur că acolo s-a întărit doctrina sa „balcanică" care poate fi acceptată sau nu, dar care a însemnat o dată importantă în lingvistica generală. Tot acolo savantul danez a legat prietenii rodnice. Sextil Pușcariu, Theodor Capidan, Pericle Papahagi, acestea nu sînt numai simple nume care apar impersonal în notele studiilor sale, ci reprezintă chipuri de colegi care desigur i-au rămas dragi.

Am pomenit de *Syntaxe Roumaine* din care maestrul a publicat în 1936 doar un singur volum. Aș fi nedrept dacă nu aș aminti cu această ocazie numele lui Hedvig Olsen, eleva și apoi colaboratoarea sa. Din conlucrarea strînsă s-a realizat această operă importantă. Am plăcerea să vă anunț că volumele 2 și 3 — postume — se găsesc în momentul de față sub tipar.

Se cuvine acum să mai amintesc de studiile altor elevi ai lui Kr. Sandfeld: A. Rosenstand Hansen și Knud Togeby. După cum știți, primul a consacrat teza sa de doctorat problemei articolului romînesc (*Artikelsystemet i rumaensk*), încercînd totodată să reabiliteze pe marele savant — pe nedrept uitat — B. P. Hasdeu. Al doilea a publicat cîteva studii interesînd morfologia substantivului; ele combină cele două tendințe fecunde: cea „balcanică" a lui Kr. Sandfeld și cea „structuralistă" a lui Brondal.

Ar trebui acum să mă ocup de lucrările savanților suedezi (Alf Lombard, Dagmar Falk, Bengt Hasselrot) și finlandezi (V. Kiparsky). Mă resemnez să fiu concis pentru motivul simplu că lucrările lor vă sînt desigur cunoscute; ele constituie de mult un bun comun al nostru. Profesorul Alf Lombard ne-a dăruit acum mai bine de 20 de ani acea cărticică prețioasă, mereu valabilă, asupra „pronunțării limbii romîne" și acum 6 ani cele două volume fundamentale asupra „verbului romînesc". Așteptăm cu încredere și nerăbdare Dicționarul romîn-francez și celelalte lucrări pe care savantul profesor de la Lund ni le promite.

Îmi veți permite acum — după această rapidă trecere în revistă — să vă prezint o sugestie și o mărturisire. Sugestia l-ar privi pe un tînăr cercetător romîn entuziast care nu s-ar teme de munca migăloasă de bibliograf și s-ar angaja să redacteze un *Index* al traducerilor romînești din literaturile scandinave. El ar fi extrem de prețios căci tot ce știm în această

direcție este foarte fragmentar. Mărturisirea mă privește pe mine. Studiez în acest moment imaginile din poezia lui Eminescu, procedeele stilistice, cuvintele tematice în jurul cărora se organizează gîndirea poetului. În așteptarea Dicționarului pregătit de dl. Tudor Vianu, sper să aduc o contribuție la o mai bună cunoaștere a marelui liric.

Iată, în puține cuvinte, cîteva aspecte din istoria legăturilor romîno-scandinave pe teren filologic. Nu mi-a fost greu să arăt — căci faptele m-au ajutat — că timp de două secole romînii s-au întîlnit cu scandinavii în mai toate colțurile Europei: la Bizanț, la Constanța, la Leipzig, la Paris. În mijlocul unui continent de atîtea ori pustiit, cunoașterea umanistă a oferit un orizont senin. Această cunoaștere este de altfel și geniul tutelar al întrunirii noastre aici. Permiteți-mi să termin cu cuvintele etern învățătoare ale lui Cicero către prietenul său Varro: *in studiis nostris a quibus... nunc... salutem.*

РУМЫНСКИЙ ЯЗЫК И РУМЫНСКАЯ КУЛЬТУРА В СКАНДИНАВСКИХ СТРАНАХ

Краткое содержание

Изучая культурные отношения между Румынией и Скандинавией, автор работы указывает на особый и постоянный интерес к румынскому языку и румынской культуре в скандинавских странах.

Зная меньше о том, в какой мере культура скандинавских народов известна в Румынии для этого необходимо составление указателя переводов со скандинавских языков на румынский автор дает краткий обзор исследований в скандинавских странах о румынском языке и румынской культуре. Так, упоминается о посещении Бухареста романистом К. Ниропом и Констанции Х. Кр. Андерсеном. Далее автор говорит об известном **Vocabularium Valachicum,** который „был отмечен Гр. Уреке и позже Б. П. Хаждеу". Упоминается также о том, что Р. К. Раск был одним из первых ученых, которые признавал романский характер румынского языка. Кроме этого автор ссылается и на первые переводы с румынского народного творчества (**Miorița, Meșterul Manole** и др.), опубликованные Кр. Ниропом в **Romenske mosaiker,** на **Rumaenske studier** и **Linguistique balkanique** Кр. Сандфельда, а также о **Syntaxe Roumaine,** в подготовке которого принял участие и Хедвиг Ольсен (II и III тома находятся в печати). В конце статьи автор отмечает особые заслуги проф. А. Ломбара в научном изучении румынского языка.

LES ÉTUDES ROUMAINS DANS LES PAYS SCANDINAVES

Résumé

Sous pretexte d'évoquer les relations, notamment culturelles, entre notre pays et les pays scandinaves, l'auteur fait voir l'intérêt permanent et particulier, que les Scandinaves ont manifesté à l'égard de notre langue et de notre culture et leur apporte ses hommages.

Après avoir avoué qu'il est moins renseigné sur la diffusion de la culture des peuples scandinaves chez nous, l'auteur passe rapidement en revue les études scandinaves portant sur la langue et la culture roumaines. À cette occasion, on rappelle la visite du psychologue Kr. Nyrop à Bucarest et celle de l'écrivain H. Chr. Andersen à Constantza; on parle ensuite de l'existence d'un certain *Vocabularium Valachicum* répéré par Gr. Ureche et, plus tard, par B. P. Hasdeu. On y ajoute le fait que le savant Kr. Rasmus Rasck compte parmi les premiers à reconnaître le caractère roman de notre langue; les premières traductions fragmentaires de notre folklore *(Miorița, Meșterul Manole*, etc.) ont été publiées par Kr. Nyrop dans *Romenske mosaiker;* Kr. Sandfeld est l'auteur de deux ouvrages d'une importance particulière, *Rumaenske studier* et *Linguistique balkanique*, ainsi que de la *Syntaxe Roumaine* en collaboration avec Hedvig Olsen (les tomes II et III se trouvent sous presse). On relève enfin la contribution du professeur Alf Lombard à la connaissance scientifique de la langue roumaine.